

Odzivi

1.04 Strokovni članek

UDK 950.5(497.4-17)

Prejeto: 7. 12. 2006

Katarina Keber

dr. zgodovinskih znanosti, asistentka z magisterijem, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU,
Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana
e-mail: katarina.keber@zrc-sazu.si

V levem devžju slovenskega zgodovinopisja – Koroška

Tedaj je Nacej pokazal na levi žep in zaklical s kislim obrazom in glasom, ki je šel na jok: "Teta, tu je še en devžej!" Materin obraz je pokrili blažen smehljaj, nato je Naceju napolnila še ta žep s suhim sadjem.

(Prežihov Voranc, Solzice)

Uvod

Po razpadu Avstro-Ogrskega cesarstva so evropske države na pariški mirovni konferenci leta 1919 politično na novo preoblikovale Evropo. Nastanek novih držav in spremembe starih državnih meja so med drugim premaknile tudi meje nekaterih habsburških zgodovinskih dežel, kjer so živeli Slovenci. Gotovo je bila za Slovence ena od usodnejših sprememb ta, da je s koroškim plebiscitom 10. oktobra leta 1920 večji del zgodovinske dežele Koroške ostal v Republiki Avstriji kot ena njenih novih zveznih dežel. Vendar pa tokrat ne bo v središču pozornosti problematika o koroškem vprašanju in koroških Slovencih oziroma slovenski manjšini v Avstriji, ampak bo govora o tistem manjšem koščku Koroške, ki je ostal združen z glavnino slovenskega ozemlja najprej v okviru Države Slovencev, Hrvatov in Srbov, nato Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev in ki je sra-

mežljivo ostajal v senci, bil največkrat le bežno omenjen, kadar je bilo govora o Koroški. Koroška, ki jo poznamo iz del Prežihovega Voranca, je bila namreč izvzeta iz plebiscita in priključena Državi oz. Kraljevini SHS. Južno od senžermenske meje so tako ostali Mežiška dolina s kraji Črna, Mežica, Prevalje in Guštanj (danes Ravne na Koroškem), območje Spodnjega Dravograda (danes Dravograd) v Dravski dolini s kasneje priključenimi Libeličami¹ in nenazadnje Jezersko. Ti koroški predeli so bili z določitvijo nove državne meje odrezani od svojih starih upravnih središč; Mežiška dolina in Jezersko iz okrajnega glavarstva Velikovec in sodnih okrajev Pliberk in Železna Kapla, Dravograd iz okrajnega glavarstva Volšperk in sodnega okraja St. Paul.² Območje, ki je za časa Avstro-Ogrske ležalo v južnem in jugovzhodnem delu koroške deželne meje z deželama Kranjsko in Štajersko, se je znašlo ob državni meji na severnem obrobju nove jugoslovanske države.

¹ Libeliče so bile leta 1920 dodeljene plebiscitu ni con, zato so po izidu plebiscita pripadle Avstriji. Zaradi nestrinjanja prebivalstva je bila vas leta 1922 v zameno za ozemlje na levem bregu Drave priključena Kraljevini SHS.

² Leksikon občin za Koroško, C. kr. centralna statistična komisija, Dunaj 1905.

Spremenjena geopolitična stvarnost je za ta del Koroške v obdobju med obema svetovnjima vojnama zahtevala oblikovanje nove upravne ureditve. Takoj po plebiscitu je bila občina Jezersko priključena kranjskemu okraju, za Mežiško dolino pa je bil ustanovljen začasen politični urad v Guštanju, odkoder je bil sedež ob ustanovitvi okrajnega glavarstva prenesen na Prevalje.³ Kasneje je bilo to območje upravno združeno v srezu Dravograd sprva s sedežem na Prevaljah, nato v Dravogradu.⁴ Jezersko je bilo vključeno v srez Kranj.⁵ Za obdobje po drugi svetovni vojni je značilno, da se je območje Mežiške doline in Dravograda na občinski ravni vedno bolj povezovalo z Mislinjsko dolino in mestom Slovenj Gradec ter zgornjim delom Dravske doline, ki sta bili do prve svetovne vojne večinoma del zgodovinske dežele Štajerske. Danes imajo nekoč upravno štajerski predeli koroški značaj, mesto Slovenj Gradec pa predstavlja upravno središče koroške krajine. Ali kot je leta 1965 o nekdanjih občinah Ravne, Dravograd, Slovenj Gradec in Radlje zapisal Marjan Kroflič: *Vendar moramo pri taki ali drugačni označitvi teh občin kot celote upoštevati dejstvo, da najdemo v*

Koroški deželni mejni kamen na Jezerskem (foto: Katarina Keber).

Koroški deželni mejni kamen pri Murenhofu v Vratih pri Dravogradu (foto: Katarina Keber).

navadah, narečjih, tradiciji in folklornih posebnostih prebivalcev Mislinjske in Dravske doline prvine, ki nas bolj spominjajo na Koroško kot na Štajersko...⁶ Zinka Zorko ugotavlja, da koroško narečje v Dravski dolini sega vse do Svetega Duha na Ostrem vrhu, Selnice in Ruš.⁷

Jezersko, ki so ga v novi državi od ostalega, 'tostranmejnega' dela Koroške ločevale Kamniško-Savinjske Alpe, je zaradi prometne povezanosti in večje geografske odprtosti proti Gorenjski sčasoma postalo njen del. Zanimivo je, da je kljub temu med Jezerjani koroška deželna zavest še dandanes živa.

Sodobna poimenovanja koroške regije oz. t. i. koroške krajine, če uporabimo domoznanski izraz, so različna. Enciklopedija Slovenije vsebuje dve gesli o Koroški; drugo, o kateri govorimo, opisuje kot gorato pokrajino v severni Sloveniji ob Meži, Mislinji in Dravi.⁸ Geografska termina, kot sta Zahodno Pohorsko Podravje in Jugovzhodna Koroška, označujeta ozemlje Mežiške, Mislinjske in zgornjega dela Dravske doline, odkoder izhaja popularno poimenovanje Svet treh dolin. Reliefne zna-

³ Bogataj, Uprava v Sloveniji, str. 376.

⁴ Kos, Preselitev sedeža sreza Dravograd, str. 69–81.

⁵ Krajevni leksikon Dravske banovine, str. 237.

⁶ Kroflič, Regija v številkah, str. 270.

⁷ Gl. Zorko, *Narečna podoba*.

⁸ Strmčnik Gulič, Koroška, str. 283–285.

čilnosti so prav tako botrovale imenom kot sta Koroški kot in deželi med Pohorjem in Peco, iz stare koroške bajke o kralju Matjažu, ki spi pod Peco, pa izvira nekoliko poetičen izraz Dežela kralja Matjaža. Na spominski tabli ravske Gimnazije so leta 1954 zapisali, da je *svetilnik kulture slovenske Koroške* – poimenovanje, ki se sicer večinoma uporablja za avstrijski, s Slovenci poseljeni del Koroške. V domoznanski publicistiki ime regije ni vprašljivo, saj avtorji domačini pišejo bodisi o Koroški in koroški krajini bodisi o Koroški pokrajini.⁹

Koroška v zgodovinopisju

Prisotnost Koroške v slovenskem zgodovino-pisju je redka in bolj naključna kot sistematična, pri čemer so določena obdobja bolj, druga pa zelo skromno zastopana. Že po površnem pregledu bibliografije dobimo občutek, da med antičnim obdobjem oziroma zgodnjim srednjim vekom na eni strani ter obdobjem med obema svetovnima vojnoma in NOB-jem na drugi strani, z nekaj izjemami, ni resnih zgodovinskih raziskav. Slednje je razvidno tudi v Enciklopediji Slovenije (geslo Koroška), nasprotno pa vsebuje Krajevni leksikon Slovenije znatno več informacij o zgodovini posameznih krajev.¹⁰ Pregled bibliografije zgodovinskih revij, kot so Zgodovinski časopis, Kronika in Časopis za zgodovino in narodopisje, pokaže po eni strani izrazito slabo zastopanost regije v Zgodovinskem časopisu in Kroniki, po drugi strani pa je člankov iz koroške zgodovine bistveno več v Časopisu za zgodovino in narodopisje. Čeprav slednji pokriva predvsem Štajersko in mesto Maribor, sta v njem že vse od začetkov izhajanja zastopani tako prekmurska kot tudi koroška regija oziroma vse območje severovzhodne Slovenije. Najpogosteje se je v omenjeni reviji koroška zgodovinska in domoznanska tematika pojavljala v obdobju med obema svetovnima vojnoma in sicer izpod peres avtorjev, kot so Jakob Soklič, Josip Mravljak, Pavel Košir, Vinko Möderndorfer, Franc in Janko Kotnik. Koroške teme so se v reviji spet pojavile šele od sedemdesetih let prejšnjega stoletja dalje s članki Mire Strmčnik Gulič, Jožeta Curka, Štefana Lednika in seveda Alojza Krivograda. Članke o zgo-

dovini našega koroškega območja je moč najti tudi v avstrijskem, koroškem zgodovinopisju, predvsem v medvojnih letnikih zgodovinske revije Carinthia I (Martin Wutte, L. Jahne).¹¹

O zgodovini koroških krajev so pisali različni domoznanski in kulturnozgodovinski zborniki. Med pomembnejšimi je gotovo trilogija *Med Peco in Pohorjem* oziroma zborniki posvečeni 20-, 30- in 40-letnici ustanovitve Gimnazije Ravne.¹² Poleg zgodovinskih, etnoloških, geografskih in gospodarskih člankov so omenjeni zborniki dragoceni predvsem zaradi objave koroške bibliografije, ki jo je v Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika izdelala Marija Suhodolčan. Trilogijo vsebinsko nadaljuje *Koroški zbornik*, publikacija Zgodovinskega društva za Koroško, ki se osredotoča predvsem na zgodovino in umetnostno zgodovino, arheologijo, etnologijo ter domoznanstvo koroške krajine.¹³ Zbornik *Slovenj Gradec in Mislinjska dolina* je dragocen predvsem zaradi prispevkov iz antične, srednjeveške in novoveške zgodovine omenjene doline in mesta.¹⁴

Monografije, ki bi se dotikale tudi zgodovinske problematike, so v zadnjih dveh desetletjih izjemno redke. Izpostaviti je treba delo Jožeta Mlinariča *Marenberški dominikanski samostan: 1251–1782* (Celje, Mohorjeva družba 1997) in knjigo Dušana Kosa *Vitez in Grad: vloga gradov v življenju plemstva na Kranjskem, slovenskem Štajerskem in slovenskem Koroškem do začetka 15. stoletja* (Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU 2005). Omeniti velja krajevne monografije kot so *Mežica 1994, O podobi in preteklosti kraja ob njegovi 840-letnici* avtorja Štefana Lednika (samozaložba 1994), *720 let Ravne na Koroškem* (Ravne na Koroškem, mestna konferenca SZDL 1968), *Ravne na Koroškem: 750 let prve pisne omembe* (ur. Miroslav Osojnik, Ravne na Koroškem, Prevalje 1998), *Dravograd: 1185–1985: 800 let* (Dravograd, Skupščina občine 1985), *Radlje skozi čas* (ur. Ternik Marjan, Radlje: Občinska kulturna skupnost 1984), *Občina Ravne na Koroškem* (15. knjiga Etnološke topografije slovenskega etničnega ozemlja – 20. stoletje, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana 1992) Karle Oder,¹⁵ *Vuzenica z okolico do jožefinske dobe* (samozaložba 2003), *Osnovno*

⁹ Leta 1997 so se na Koroškem pričele aktivnosti za oblikovanje Koroške pokrajine. Predlog zakona o Koroški pokrajini v 4. členu definira pokrajino takole: *Koroška pokrajina temelji na ozemeljski, gospodarski, politični, kulturni in zgodovinski povezanosti prebivalcev in omogoča planiranje na prostorskem, gospodarskem, kulturnem in drugih področjih, ter uravnoteženem razvoju v koroških občinah in celotni koroški pokrajini*. (Poročevalec Državnega zbora Republike Slovenije št. 12/1999). Več v Koroška pokrajina, str. 9–11.

¹⁰ Krajevni leksikon Slovenije, IV. knjiga Podravje in Pomurje, občine Dravograd, Radlje, Ravne in Slovenj Gradec, str. 13–26, 433–459, 460–492, 493–521.

¹¹ Register der Aufsätze der Jahrgänge 101–125 (1911–1935), Carinthia I.

¹² Zborniki Med Peco in Pohorjem so izšli v letih 1965 (ur. Rajko Poberžnik), 1975 (ur. Tone Golčer) in 1986 (ur. Janez Mrdavšič).

¹³ Koroški zbornik je izšel v letih 1995 (ur. Marko Košan), 1997 (ur. Marko Košan), 2001 (ur. Alojz Krivograd) in 2005 (ur. Alojz Krivograd).

¹⁴ Zbornika sta izšla v letih 1995 in 1999 (ur. Jože Potočnik).

¹⁵ Glej članek: Oder Karla, Rudarji rudnika Mežica in njihovo delo v obdobju 1918 do 1947. *Prispevki za novejšo zgodovino*, let. 46, 2006, št. 1, str. 125–144.

šolstvo v Občini Ravne na Koroškem v letih 1945–1991 Alojza Pristavnika (Slovenj Gradec: Koroški pokrajinski muzej, enota Ravne na Koroškem 2006) in prevod disertacije ddr. Alojzija Kuharja *Pokristjanjevanje Slovencev in nemško-slovanska etnične meja v vzhodnih Alpah* (Ravne na Koroškem: Koroški muzej, Celovec: Mohorjeva družba 2001).

Tako v grobem še vedno ostajajo nepresežena dela oziroma redke sinteze, kot so na primer *Industrializacija Mežiške doline* Ivana Mohoriča iz leta 1954, zbornik *300 let Mežiški rudniki* iz leta 1965, socialna geografska raziskava *Mežiška dolina* Jakoba Medveda iz leta 1967 in do določene mere tudi oba zbornika: *Zbornik Koroške*, ki ga je leta 1959 izdal Klub koroških študentov in *Koroški zbornik* (ur. Bogo Grafenauer, Lojze Ude, Maks Veselko), ki je izšel leta 1946. Oba obravnavata celoten s Slovenci poseljeni del zgodovinske Koroške. Za zgodovino Mežiške doline je gotovo velikega pomena tudi revija Koroški fužinar, ki kratke, poljudne zgodovinske članke objavlja že vse od ustanovitve leta 1951. Med njenimi najbolj plodovitimi pisci so gotovo tudi amaterski zgodovinarji Ervin Wlodyga, Franc Gornik in Rok Gorenšek. Nenazadnje so pomembne tako sicer slabo poznane maturitetne naloge iz šestdesetih let prejšnjega stoletja, kot tudi raziskovalne naloge v okviru gibanja Mladi raziskovalci Koroške.

Koroško oziroma Slovenj Gradec je leta 1992 Zveza zgodovinskih društev izbrala za lokacijo svojega zborovanja, zgodovinarji pa so poleg glavne teme o zgodovinskem razvoju slovenske severne meje razpravljali tudi o lokalni zgodovini.¹⁶ Ker jim zbornika ni uspelo izdati, je bila večina članikov v naslednjih letih objavljena v Zgodovinskem časopisu, Kroniki, Časopisu za zgodovino in narodopisje in v Grafenauerjevem zborniku (Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU).¹⁷

Zdi se, da tiči eden od glavnih razlogov za slabo raziskanost posameznih obdobij iz zgodovine koroške krajine, poleg premajhnega števila pišočih zgodovinarjev, predvsem v dejstvu, da se vsi temeljni arhivski upravni fondii hranijo ne le izven regije, ampak nekateri tudi v drugi državi. Arhivsko gradivo je namreč razpršeno v več arhivih; za starejša obdobja ga za območje Mežiške doline, Dravograda in Jezerskega večinoma hranita Koroški deželni arhiv v Celovcu (Kärntner Landesarchiv) in Avstrijski državni arhiv na Dunaju (Österreichisches Staatsarchiv) ter Pokrajinski arhiv Maribor za Mislinjsko dolino.¹⁸ Gradivo za novejša obdobja pa je spravljeno tako v Pokrajinskem arhivu Maribor kot tudi v fondih Arhiva Republike Slovenije v Ljubljani.

Alojz Krivograd: Prispevki k zgodovini koroške krajine, Ravne na Koroškem: Koroški pokrajinski muzej, enota Ravne na Koroškem, 2004

Z izidom Krivogradovih *Prispevkov k zgodovini koroške krajine* leta 2004 je koroško zgodovinarstvo po dolgem času spet dobilo monografijo, ki jo bo zagotovo kar nekaj časa težko preseči. Knjiga je pravzaprav zbirka najpomembnejših člankov Alojza Krivograda, ki jo je ob njegovi sedemdesetletnici izdala ravenska enota Koroškega pokrajinskega muzeja. Alojz Krivograd, že skoraj legendarni profesor zgodovine na ravenski gimnaziji in dolgoletni direktor in kustos (v pokoju) Koroškega muzeja na Ravnah na Koroškem,¹⁹ je namreč tudi plodovit raziskovalni zgodovinar.

članek z naslovom Prometne razmere med 11. in 18. stoletjem na nekdanjem koroškem ozemlju je izšel v ČZN, 65, 1994, št. 1, str. 13–19.; Andrej Hozjan, Slo-venjgraško meščanstvo 16. stoletja v knjigah izdatkov dežele Štajerske, ZČ, 47, 1993, št. 1, str. 53–56; Marjetica Simoniti, Pohorsko steklarstvo; Alojz Krivograd, Industrializacija Mežiške doline do prve svetovne vojne; Žarko Lazarevič, Kmečki dolgovi ob severni meji 1918–1941, Kronika, let. 42, 1994, št. 2, str. 41–48; Marijan Žnidarič, Nemški živeli v Podravski regiji med obema vojnoma do leta 1945.

¹⁸ Klasinc, Arhivsko gradivo za Slovenj Gradec in Mislinjsko dolino ..., *Slovenj Gradec in Mislinjska dolina I*, str. 335–348.

¹⁹ Koroški muzej na Ravnah na Koroškem je bil ustanovljen leta 1953 (Delavski muzej Ravne na Koroškem) z namenom, da varuje kulturno dediščino Mežiške, Dravske in Mislinjske doline. Zaradi svojih bogatih zbirk iz gospodarskega in kulturnega razvoja vseh treh dolin (zbirke: rudarska, železarska, gozdarska in lesarska ter etnološka; skansen, lapidarij, forma viva, Prežihova bajta) je leta 2000 prejel Valvasorjevo nagrado Slovenskega muzejskega društva za popularizacijo premične in nepremične kulturne dediščine na Koroškem. Začuda je Ministrstvo za kulturo Koroškemu muzeju še istega leta odvzelo samostojnost in ga priključilo kot enoto h Koroškemu pokrajinskemu muzeju v Slovenj Gradcu.

¹⁶ Melik, 26. zborovanje slovenskih zgodovinarjev v Slovenj Gradcu ..., *Zgodovinski časopis*, 47, 1993, št. 4, str. 581–585.

¹⁷ Prispevki o lokalni zgodovini: Stane Berzelak, Pomembni ljudje iz Mislinjske, Mežiške in zgornjega dela Dravske doline, ZČ, 47, 1993, št. 2, str. 295–298; Mira Strmčnik Gulič, Pregled pomembnih arheoloških najdb na področju Slovenj Gradca, ČZN, 64, 1993, št. 1, str. 10–19; Sergej Vrišer, Umetnostno zgodovinski spomeniki slovenjgraške kotline; Jože Koropec, Ob naši meji med Dravogradom in Svečino v prvi polovici 16. stoletja, Grafenauerjev zbornik (ur. Vincenc Rajšp et al.), ZRC SAZU, Ljubljana 1996, str. 421–429; Janez Cvirn, Volilne mahinacije ob slovenski severni meji pred prvo svetovno vojno, ČZN, 64, 1993, št. 1, str. 93–99; Jože Mlinarič, Cerkevna organizacija ob današnji slovensko-avstrijski meji do jožefinskih reform; France M. Dolinar, Cerkevna organizacija ob današnji slovensko-avstrijski meji od jožefinskih reform do danes, ZČ, 46, 1992, št. 4, str. 429–435; Janez Marolt, Problematika cestnih povezav med Celjsko kotlino in Koroško; Jože Curk, Prometnice med 16. in 18. stoletjem na slovenskem Koroškem –

Njegov raziskovalni opus obsega poleg gospodarske zgodovine od 18. do 20. stoletja tudi zgodovino delavskega gibanja, kulturno zgodovino, politično zgodovino med obema vojnoma in problematiko NOB. V knjigi so zbrani članki smiselno razvrščeni v tematska poglavja oziroma posamezne vsebine. Prvo poglavje *V zavetju spomina* je posvečeno predvsem vprašanju muzejske dejavnosti (zbiranje materialnih, pisnih in ustnih virov ter fotografskega gradiva) in njenemu kulturnem vplivu oziroma kot pravi sam: *Kadar govorimo o muzejski dejavnosti, se nikoli ne smemo zapirati v občinske ali lokalne meje, kajti življenje, družbena dogajanja in procesi niso nikdar preveč upoštevali političnih in administrativnih mej, zlasti se ne smemo držati tistih, ki so nastale pozneje.*²⁰ V naslednjih treh poglavjih so razvrščeni članki o posamezni zgodovinski problematiki, ki večinoma temelji na preučevanju primarnih arhivskih virov (fond okraja Dravograd v Pokrajinskem arhivu v Mariboru in fond mislinjske železarne v Koroškem muzeju na Ravnah na Koroškem). V poglavju *Od rude do jekla* je obravnavana gospodarska zgodovina s poudarkom na tematiki, kot je industrializacija Mežiške doline do prve svetovne vojne, vzpon in padec svetovno znane železarne Prevalje v 19. stoletju, Zoisova železarna v Mislinji in s tem povezano oglarjenje in izkoriščanje golosekov za njive in travnike in gorskih travnikov na posestvih železarne v letih 1799 do 1809 ter kopanje železove rude v okolici Ribnice na Pohorju in Vitanju v letih od 1807 do 1810. Naslednje poglavje z naslovom *Družbeno življenje med vojnoma* vsebuje prispevke predvsem o delavskem gibanju in delavskih kulturnih društvih Svoboda v Mežiški dolini, o amaterski gledališki dejavnosti v Mežiški in Dravski dolini, o političnem delovanju Prežihovega Voranca med letoma 1920–1930, o parlamentarnih volitvah leta 1931, stavki kamnosekov v Josipdolu in Hudem kotu leta 1938 in nenazadnje o narodnoobrambnih delovnih taborih v zadnjih letih pred izbruhom druge svetovne vojne. Zadnji sklop člankov *Za svobodo* je posvečen narodnoosvobodilnemu boju v Mežiški dolini (članek med drugim opisuje okupatorjevo raznarodovalno politiko) in spominu žrtev iz Mežiške doline v obdobju 1941–1945.

Na koncu sta dodani še knjižni recenziji (že omenjeni Etnološka topografija Raven na Koroškem Karle Oder in Mežica 1994 Štefana Lednika) in dve oceni muzejskih razstav (Koroške deželne razstave v Heftu pri Hüttenbergu leta 1995 in razstave 'Med kljukastim križem in rdečo zvezdo' leta 2002 v Slovenj Gradcu); vse štiri po svoji izčrpnosti presegajo svoj žanr in odsevajo Krivogra-

dovo zdravorazumsko kritičnost in široko poznavanje in razumevanje zgodovinske problematike tega območja. Poudariti je treba, da vse članke odlikuje avtorjeva jasna dikcija in premišljen, mestoma že kar špartansko izčiščen jezik.

Alojz Krivograd je kot kustos in raziskovalni zgodovinar zaznal slabo raziskanost zgodovine koroškega območja in večkrat opozoril na manjkačo, še skoraj docela neraziskana obdobja in teme. Na njegovem programu zgodovinopisnih belih lis iz leta 1980²¹ so med drugim tudi sinteza pred-rimskega in rimskega obdobja, obdobje srednjega veka, gospodarstvo v novem veku, razvoj kmetijstva, gozdarstva, obrti, prometa, začetki rudarstva in fužin, trgovina, razvoj meščanskih strank: *O njih pri nas ne vemo nič, niti njihovih imen ne poznamo. Brez poznavanja meščanskega tabora pa ni mogoče pravilno razumeti delavskega gibanja niti razvoja komunistične partije niti NOB in revolucije.*²² Opozoril je na pomanjkljivo vodenje o obdobju 1848–1918, o prebujanju in razvoju narodne in politične zavesti, in nenazadnje na germanizacijo tega dela Koroške, ki se je končala z ustanovitvijo Države SHS.

Zaključek

Da se bodo bele lise v poznavanju zgodovine naše Koroške zmanjšale, bo moralo preteči še veliko vode v dolinah Meže, Drave in Mislinje. Občutek večne odrinjenosti in izoliranosti Koroške, če karikiramo Nacejev *levi devžej* iz Prežihove črtice, se do neke mere čuti tudi v slovenskem zgodovinopisju. K temu, da pa bo beseda meso postala in da bo nekaj suhih hrušk le kanilo v skriti koroški žep, bo doprinesla tudi revija Kronika, ki v letu 2008 načrtuje izid tematske številke o zgodovini Koroške tostran meje.

LITERATURA

- Bogataj, Lovro: Uprava v Sloveniji od prevrata 1918 do izvršitve vidovdanske ustave. *Slovenci v desetletju 1918–1928, Zbornik razprav iz kulturne, gospodarske in politične zgodovine* (ur. Josip Mal). Ljubljana : Leonova družba v Ljubljani, 1928, str. 373–388.
- Klasinc, Peter Pavel: Arhivsko gradivo za Slovenj Gradec in Mislinjsko dolino v Pokrajinskem arhivu v Mariboru. *Slovenj Gradec in Mislinjska dolina I* (ur. Jože Potočnik). Slovenj Gradec : Občina Slovenj Gradec, 1995, str. 335–348.
- Koroška pokrajina*, (ur. Vojko Močnik). Ravne na Koroškem: Voranc, 2001.

²⁰ Krivograd, *Prispevki k zgodovini koroške krajine*, str. 19.

²¹ Prav tam, str. 22–26.

²² Prav tam, str. 23.

- Kos, Marjan: Preselitev sedeža sreza Dravograd s Prevalj v Dravograd. *Koroški zbornik 4*. Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec : Zgodovinsko društvo za Koroško, 2005, str. 69–81.
- Krajevni leksikon Dravske banovine*. Ljubljana : Zveza za tujski promet za Slovenijo v Ljubljani, 1937.
- Krajevni leksikon Slovenije*, IV. knjiga, Podravje in Pomurje. Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1980.
- Krivograd, Alojz: *Prispevki k zgodovini koroške krajine*. Ravne na Koroškem : Koroški pokrajinski muzej, enota Ravne na Koroškem, 2004.
- Kroflič, Marjan: Regija v številkah. *Med Peco in Pohorjem* (ur. Rajko Poberžnik). Maribor : Založba obzorja Maribor, 1965.
- Leksikon občin za Koroško*. Dunaj : C. kr. centralna statistična komisija, 1905.
- Melik, Vasilij: 26. zborovanje slovenskih zgodovinarjev v Slovenjem Gradcu 28.–30. september 1992 z občnim zborom Zveze zgodovinskih društev Slovenije. *Zgodovinski časopis*, 47, 1993, št. 4, str. 581–585.
- Prežihov, Voranc: Levi devžej. *Solzice*. Ljubljana : Mladinska knjiga, 2002, str. 76–85.
- Register der Aufsätze der Jahrgänge 101–125 (1911–1935). *Carinthia I, Geschichtliche Beiträge zur Heimatkunde Kärntens, Mitteilungen des Geschichtsvereins für Kärnten*. Klagenfurt : Geschichtsverein für Kärnten, 1936.
- Strmčnik Gulič, Mira: Koroška. *Enciklopedija Slovenije*, zvezek 5. Ljubljana : Mladinska knjiga, 1991, str. 283–285.
- Zorko, Zinka: *Narečna podoba Dravske doline*. Maribor : Pedagoška fakulteta, 1995.